

EEN RAPPORT OVER HET “GUBENG-TRANSPORT”, SURABAYA 28 OKTOBER 1945

<u>INHOUD :</u>	<u>BLADZIJDE</u>
Inleiding	1
Hoofdstuk 1 : De voorgeschiedenis	1
2 : Het Gubeng Transport	5
3 : De periode na 28 oktober en de “Slag om Surabaya”	14
Naschrift	15
Afkortingen, acronymen en termen	17
Bronnen	18
Bijlagen : A. Kaart van Surabaya	19
B. “Order of Battle” van de 49ste Indiase Brigade en rangen/ standen Britse- en Indiase leger	21
C. Foto's, plattegrond Ereveld “Kembang Kuning”	23
D. Lijst van omgekomen- en in leven gebleven Nederlanders	33
E. Lijst van gesneuvelde- en overlevenden van de 49ste Indiase Brigade	38

Inleiding

Op zondag 28 oktober 1945 viel in Surabaya het, onder Engelse leiding staande, RAPWI transport in een Indonesische hinderlaag. Het transport vervoerde voornamelijk vrouwen en kinderen, die door de Engelsen vanuit de bedreigde Gubeng-wijk naar door hen beschermde punten in het Zuidelijke gedeelte van Surabaya werden vervoerd.

Bij deze overval kwamen een groot aantal personen om het leven.

De reden voor het opstellen van het rapport is om de gebeurtenissen van het transport zo feitelijk mogelijk te reconstrueren nu er nog overlevenden van het transport kunnen worden gehoord.

Belangrijk is het onderzoek voor opsteller om zoveel mogelijk namen van overlevenden te weten te komen zodat het Verzamelbord van het Verzamelgraf Surabaya op het Ereveld Kembang Kuning kan worden uitgebreid.

Het rapport beslaat de periode vanaf de capitulatie van Japan, 15 augustus 1945, tot de bezetting van Surabaya door de Engelsen, eind november 1945.

Kort zal worden ingegaan op de perioden voor en na 28 oktober.

Uitvoerig wordt ingegaan op het transport zelf.

Gekozen is voor een (eenvoudige vorm van) chronologische verslaggeving van de perioden voor- en na de overval. De beschieting van het transport wordt belicht door bronnen uit die tijd zelf aan het

“woord” te laten.

Wanneer niet direct van aangehaalde bronnen gebruik wordt gemaakt, wordt de spelling van de Indonesische taal aangehouden.

Gebruikte bronnen worden vermeld.

Hoofdstuk 1. De voorgeschiedenis.

Op 15 augustus 1945 capituleerde Japan nadat 2 atoombommen respectievelijk op Hiroshima en Nagasaki waren geworpen.

Hoewel een groot gedeelte van Nederlands-Indie behoorde tot het bevelsgebied van de Verenigde Staten, kregen de Engelsen in juli 1945 in Potsdam geheel Nederlands-Indie toegewezen.

Bron 10 zegt hierover : “The reasons for this change have never been made completely clear. Initially, the British seemed to have been in favor of it for prestige reasons, and later the Americans for political reasons, in that they did not want to have any part in reinstating colonial powers in their formal colonies”.

De overheveling van Nederlands-Indie naar het Engelse bevelsgebied vond plaats op de dag van de Japanse capitulatie, 15 augustus 1945.

De Engelsen kregen, onder leiding van Admiraal Mountbatten, de opdracht te zorgen voor:

- a) de ontwapening en repatriëring van de Japanners
- b) de in veiligheidstelling van de Geallieerde militaire- en burger gevangenen van de Japanners
- c) het treffen van voorbereidingen om het gebied aan de Nederlandse autoriteiten over te dragen.

Sinds de capitulatie van het Nederlands-Indische Gouvernement in maart 1942, was een versnelde Indonesische beweging in gang gezet voor een zelfstandig Indonesie. Hoewel deze beweging meer met de mond dan met de daad door de Japanners werd gesteund, werden wel op uitgebreide schaal Indonesiers opgeleid voor militaire of semi-militaire doeleinden.

De vier nationaliteiten, die na de capitulatie van Japan met elkaar te maken kregen in Indonesie, hadden ieder hun eigen doel:

- *Nederland : herstel van het in '42 onderbroken koloniale bewind
- *Indonesie : een onafhankelijk Indonesie
- *Japan : een zo spoedig mogelijke terugkeer naar Japan
- *Engeland : ontwapening/repatriëring van de Japanners, veiligstelling van de door de Japanners gevangen genomen geallieerde militairen en burgers en het treffen van voorbereidingen om het gebied over te dragen aan de Nederlanders.

Twee dagen na de capitulatie van Japan werd op 17 augustus '45 de Republiek Indonesie uitgeroepen. Op 20 augustus werden door de Japanners de door hen opgeleide militaire Indonesische organisaties PETA en HEIHO ontbonden.

De Japanners hadden op 21 augustus gekozen voor 'zelfinternering' van hun burger- en militair apparaat en hoewel ze de Republiek niet erkenden, wel besloten de Republiek geen tegenwerking te geven. Slechts kleine detachementen werden in de steden achtergelaten om de rust en orde te handhaven.

De Japanners kregen overigens pas op 23 september van Mountbatten de order zich op 5 mijlen buiten een aantal grote steden, waaronder Surabaya, terug te trekken.

Op 2 september kwam voor RAPWI LTZ1 P.G. De Back naar Surabaya om voorbereidingen te treffen vrouwen en kinderen uit de kampen rond Semarang te evacueren naar Surabaya vanwege de slechte condities in die kampen.

Volgens bron 2, kwamen de eerste ex-geïnterneerden omstreeks die tijd op eigen gelegenheid in Surabaya aan, om naar hun oude woonplaats terug te keren.

De Indonesiers waren intussen hard bezig het politieke- en fysieke vacuüm gecreeerd door de 'zelfinternering' van de Japanners en het niet verschijnen van de Engelsen in te vullen.

Bron 8 zegt hierover “..., between the date of the Emperor's announcement of Japan's acceptance of the Allies' demand for unconditional surrender and the arrival of the first Allied (British) troops in Jakarta, there was a hiatus of 41 days. It is not within the scope of this paper to discuss fully the reasons for this delay, which was perhaps the most important single factor affecting everything that took place subsequently. But it is clear that during this six-week period, the Indonesian revolutionary government was able to establish itself and gain ascendancy over the Japanese occupation forces, a major part of which became thoroughly demoralized”.

Op 3 september werd in Surabaya een Indonesisch bestuur gevormd o.l.v. Resident Sudirman en droegen de Japanners het stadsbestuur over aan de door de Republiek benoemde autoriteiten.

Aan het einde van de vastenmaand, 7 september, hadden de Japanners zich op Java teruggetrokken in bepaalde gebieden.

Op 18 september werd door de Engelsen massabijeenkomsten, het dragen van wapens door Indonesiers en het gebruik van de Indonesische vlag verboden.

Daar de Japanners gehoorzaamden aan de Engelsen, kwamen zij hierdoor in conflict met de Indonesiers, waarop deze op 25 september besloten hun relatie met de Japanners op te zeggen. Hierdoor nam het aantal incidenten snel toe, die nauwelijks door de Japanners werden onderdrukt. In deze situatie speelde de stad Surabaya een sleutelrol.

Terwijl de Japanners in Surabaya zich terugtrokken buiten de stad, kwamen de ex-gedetineerden uit de Japanse kampen de stad binnen.

De eerste groep geallieerden kwam op 18 september in Surabaya aan. Zij hadden tot taak algemene informatie te verkrijgen om de komende RAPWI-taak te kunnen uitvoeren.

Op 19 september, toen de leiders van deze groep het Japanse Hoofdkwartier bezochten, hebben enige Nederlandse leden van de groep de Nederlandse vlag gehesen op het Oranje Hotel op Tunjungan. Hierop vielen de Indonesiers aan.

In het gevecht werd een Nederlander gedood en de blauwe baan van de vlag door de Indonesiers afgescheurd.

Van 29 september tot 2 oktober, toen de evacuatie werd uitgesteld vanwege de steeds slechter wordende toestand, kwamen 4 transporten met circa 500 ex-geïnterneerden per transport aan. Naast deze 2000 vrouwen en kinderen, kwamen ongeveer 3000 tot 4000 ex-gevangenen op eigen

kracht naar Surabaya.

Op 23 september kwam de eerste Geallieerde militaire vertegenwoordiger naar Surabaya, KTZ P.J.G. Huijer, met de opdracht van Adm. Patterson (staf Mountbatten) om contact te maken met de Japanse militaire leiding en hen te zeggen dat zij verantwoordelijk waren voor "Law and Order".

Op 27 september vertrekt KTZ Huijer en rapporteert de volgende dag zijn bevindingen aan ADM Patterson in Jakarta. KTZ Huyer vertrekt 29 september weer naar Surabaya met wederom de opdracht de Japanners mede te delen, dat zij voor rust en orde dienen te zorgen. ADM. Patterson verwacht dat de Engelsen omstreeks 20 oktober in Surabaya zullen zijn.

Gezien de gespannen situatie, werden circa 700 Japanners naar Surabaya geplaatst en enige tientallen controle posten door hen bemand.

Op 30 september besloten de Japanners nog 500 man naar Surabaya te verplaatsen. Deze troepen waren echter nog niet gearriveerd, toen de Indonesiers op 1 oktober de aanval openden. Het radiostation en het ziekenhuis werden bezet.

Op 2 oktober werd het laatste RAPWI-transport vrouwen en kinderen van het station afgehaald en was hiervoor door de Japanners een Indonesisch escorte geregeld.

De Japanners verzochten hun hoofdkwartier in Jakarta i.v.m. de gespannen situatie verdere RAPWI-transporten te stoppen.

Ook LTZ1 de Back neemt telefonisch contact met Semarang op, om de transporten te stoppen.

Gedurende deze dag werd het Hoofdkwartier van de Kempetai aangevallen en bezet. Diezelfde avond werd de Japanse marine aangevallen. Het Japanse Hoofdkwartier in Jakarta gaf echter het bevel, niet van de wapens gebruik te maken.

Hoe de gang van zaken zich precies heeft afgespeeld tussen de Japanners in Surabaya, KTZ Huijer, de niet homogene Indonesische leiding in Surabaya (Moestopo, Resident Sudirman, Sutomo, Dul Arnowo, e.a.) enerzijds, en de Engelsen en Japanners in Jakarta anderzijds, is rapporteur niet duidelijk.

Het resultaat was wel dat de Indonesiers in Surabaya op 2 oktober de beschikking kregen over de Japanse wapens en daardoor de macht over 30.000 Japanners.

De wapens bestonden uit o.a. een grote hoeveelheid geweren, machinegeweren, mortieren, tanks en gepanserde voertuigen.

KTZ Huijer werd op 9 oktober, op weg per trein naar Jakarta, door de Indonesiers bij Jombang van de trein gehaald en per bus gevankelijk naar Surabaya gevoerd.

De Indonesiers, die de beschikking over de Japanse wapens hadden gekregen, bestonden uit de opgeleide groepen, zoals de TKR en PRI, maar ook uit ongeregelde groepen. Wie bij de Indonesiers de macht in handen had, was niet duidelijk. Zo werden op 6 oktober een aantal Japanners bij de Bubutan gevangenis door een ongeregelde groep Indonesiers geexecuteerd, waarbij ook de PRI aanwezig was. De PRI maakte tenslotte een einde aan deze executies.

De Engelsen in Jakarta waren zeer ongelukkig met de gang van zaken in Surabaya en gaven op 8 oktober het bevel aan de Japanners met wapens de orde te herstellen.

In Surabaya was de situatie echter reeds geheel in handen van de Indonesiers.

Op 10 en 11 oktober werden de RAPWI vertegenwoordigers door de PRI en TKR gearresteerd.

In de middag van 15 oktober begon de PRI Nederlandse- en Indische Nederlandse mannen en jongens

te arresteren, die in de Kalisosok (Werfstraat) gevangenis werden ondergebracht. Hierbij kwamen een aantal gewelddadigheden voor, die een groot aantal slachtoffers eisten.

In de Simpang club, door de PRI als hoofdkwartier gebruikt, werden door een “tribunaal” 40 tot 50 blanken “veroordeeld” wegens anti-Indonesische handelingen en op sadistische wijze omgebracht. Ook Indonesiers, verdacht van een pro-Nederlandse houding, werden ter plaatse omgebracht.

Op 25 oktober landde het Britse leger (49th Indian Infantry Brigade Group) onder leiding van Brigadier A.W.S. Mallaby, in de haven van Surabaya. De Brigade was een onderdeel van de 23rd Indian Division van Generaal Majoor Hawthorn met het hoofdkwartier in Jakarta.

In de namiddag van 26 oktober, begonnen kleine groepen Britten en Brits-Indische soldaten de stad binnen te trekken en bezetten vitale punten en requireerden vervoer.

Verschillende groepen Mahrattas bereikten het zuiden van de stad (Wonokromo).

Op 27 oktober was de landing afgerond en waren circa 3000 tot 4000 man en materieel aangeland.

Op dezelfde dag echter, werden duizenden pamfletten, getekend door Generaal Hawthorn, boven de stad uitgeworpen, waar o.a. in werd gezegd dat de Britse strijdkrachten de grote steden zouden bezetten en dat zij de enige die gerechtvaardigd waren om wapens te dragen.

Generaal Mallaby was onkundig van deze actie die de situatie in Surabaya direct op het kookpunt bracht. De tot dan gevoerde onderhandelingen met de Indonesiers onder andere over de repatriëring van de ex-geïnterneerden door Mallaby's tweede man, Colonel L.H.O. Pugh, werden hierdoor volledig teniet gedaan.

Zo begon de dag van de 28ste oktober met een pseudo-normale morgen. Zoals Col. Pugh beschrijft:

“There was little obvious next morning (28th) except fewer people on the streets, an ominous sign.

During the night a number of barricades had sprung up and there had been a very vicious broadcast from Radio Surabaya, calling on the people to fight.

Despite all this, we did not think things would be serious.....”

Hoofdstuk 2. Het “Gubeng”-transport.

Het transport was het derde en laatste transport van die dag, waarbij voornamelijk vrouwen en kinderen uit de bedreigde wijk naar versterkte punten van het Britse leger werden vervoerd.

Eerder op die dag waren om circa 10 uur in de morgen en 2 uur in de middag, twee transporten met vrouwen en kinderen vanuit Gubeng naar het Darmo Hospitaal en naar het opnieuw ingerichte ex-Japanse vrouwenkamp aan de Reyniers Boulevard gebracht.

Niet bekend is hoe laat en waar het derde Gubeng-transport met haar missie is begonnen en hoe groot het aantal opstappers is geweest.

Van de gevolgde route is alleen het laatste stuk van het traject vanaf het eind van de Sumatrastraat tot het begin van de Palmenlaan bekend.

Een rapporteur van de RAPWI Control Staff (Bron 5) die een kort verslag van het gebeurde heeft opgesteld, zegt hierover :

“ Een convoi van 20 3-ton vrachtwagens van 123 G.T. Coy had gedurende de gehele dag RAPWI vrouwen en kinderen uit Goebeng vervoerd langs de route Goebeng-Brugstraat-Palmenlaan-Darmo Boulevard. Dit convoi stond onder leiding van 20 IOR's van 4 Mahrattas. Het had ongeveer 400 vrouwen en kinderen en hun eigendommen om 1600 uur op 28 oktober bij zich.”

Pugh in “Surabaya (N.E.I)-1945” zegt “ The final convoy of women & children from Goebeng had left

at 4.15.”

Verder : “The evacuation by military lorry from Goebeng to Dharmo started at 8 o'clock.”

Om 16.30 uur passeerde het convoi de post van RAJ RIF op de brug van de Brugstraat. Ongeveer 100 yards voorbij het kruispunt van de Palmenlaan werd gestopt voor een barricade. Captain Chopra die voorop reed met 3 IOR's en de chauffeur in een jeep, werden onmiddellijk dood geschoten. Zwaar vuur werd geopend op het voorste gedeelte van het convoi met geweren, lichte machinegeweren en granaten, waardoor verschillende vrachtauto's in brand geraakten, voordat de vrouwen en kinderen eruit konden komen. Hav. Gopal Ubale 4/5 Mahrattas en andere Sepoys, renden onder zwaar vuur langs het convoi, waarbij zij de achterkleppen van de vrachtwagens naar beneden lieten en organiseerden het verzamelen van de vrouwen en de kinderen onder gewapende wacht in enige lege huizen en namen toen verdedigingsposities in. Sub Tek Chand, RIASC, nam de leiding van de verdediging van het achterste gedeelte van het convoi.

Zware massa aanvallen werden ondernomen door gewapend gepeupel die aanviel over de straat komend, schietend met geweren, zwaaiend met speren, zwaarden en knuppels, terwijl zwaar vuur van geweren, lichte machinegeweren, handgranaten en brandbommen van de daken en ramen van de omliggende huizen op het convoi werd afgegeven door geuniformeerde Indonesische soldaten. Zware verliezen werden toegebracht op de dichte massa Indonesiers, maar ook de G.T. Chauffeurs en het Mahratta escorte leden verliezen. Na anderhalf uur, hielden de aanvallen op maar zwaar vuur van scherpschutters bleef voortduren. Om 21.30 uur werden een aantal andere vrachtwagens in brand gestoken en de overblijvende IOR's die vuur posities innamen langs de weg, moesten zich terugtrekken in de huizen waar zich ongeveer veertig vrouwen en kinderen bevonden. Subedar Tek Chand, RIASC, lukte het op dit moment om 3 vrachtwagens te starten met ongeveer 20 vrouwen en kinderen, waar 5 van gewond waren en na veel moeite konden 2 vrachtwagens naar het “B” Coy RAJ RIF gebied rijden en een naar het 3 IND FD REGT gebied. Nog een vrachtwagen ontsnapte op dit moment en keerde terug naar 5/6 RAJ RIF met 7 vrouwen en kinderen waarvan 2 vrouwen en kinderen gedood waren en 1 vrouw gewond. Spoedig nadat de soldaten op de weg waren teruggetrokken, zwermde het gepeupel over de vrachtwagens al plunderend en gooiden de lichamen van gedode vrouwen en kinderen op straat. Omdat de paar Brits Indische soldaten die de vrouwen en kinderen verdedigden hun ammunitie moesten sparen, konden zij niet het vuur openen. Gewonde Sepoys werden in elkaar gehakt met Japanse zwaarden en 2 vrouwen en kinderen werden afgeslacht met zwaarden door de massa.

De overlevende Sepoys verdedigden zich met succes tot de volgende avond toen, doordat ze geen ammunitie meer hadden, zij gedwongen waren zich over te geven. Zij en de vrouwen en kinderen werden afgeranseld en zwaar mishandeld door de Indonesiers. De Sepoys werden naar de gevangenis gebracht waar de VCO en 2 Sepoys werden vermoord door hun bewakers. De vrouwen en kinderen werden afgevoerd met gebonden handen.

Verdere informatie over de verblijfplaats van deze vrouwen en kinderen ontbreekt. Alle pogingen om hen via evacuees te achterhalen, zijn mislukt en zover bekend leven zij niet in Surabaya.

Aantallen kunnen niet worden verstrekt omdat de leidinggevende officier werd gedood.

Volgens de mening van de overlevende vrouwen van Sub Tek Chand's 2 vrachtwagens, werden deze vrouwen afgemaakt door de massa na te zijn weggevoerd. Dit behoeft niet waar te zijn omdat bij de

overgave het gepeupel in bedwang werd gehouden door geuniformeerde Indonesiers om de vrouwen en kinderen aan te vallen. Zij waren wel verantwoordelijk voor de moord op de VCO en de 2 IOR's in de gevangenis en kunnen mogelijk oogluikend hebben toegestaan of zelf deze vrouwen en kinderen hebben vermoord..”

Andere bronnen, die soms in tegenspraak zijn, geven verdere informatie.

Zo zegt Bron 4 :

“Suddenly about 1630 hours on 28th october, the whole city rose against us, 20.000 Jap-trained and armed troops with a mob of 140.000 carrying various weapons surged through the city thirsting for blood and running amok. To meet this 49 Brigade had 4.000 troops mostly in company and platoon posts in key parts of the city and had begun to evacuate RAPWI.

The bestial scenes that followed in the name of freedom, rivalled the vilest moments of the French Revolution.

Twenty 3-ton lorries of 123 Company RIASC were ferrying women and children, many of them sick, to Darmo Hospital and Barracks from the large camp. Darmo was at the south of the city about 6 miles from the dock area. There was an escort of Mahrattas under a Lance Havildar. About 1830, the leading lorry was halted at a road block and Indonesian troops opened fire. At the first volley the Officer in charge of the convoy and several evacuees were killed; some more wounded.

At once more, troops appeared and hemmed in the convoy though the driver of the rear lorry reversed into the mob and got away under a hail of bullets. Drivers and escorts numbered about 60 to try to defend over 400 women and children against TKR troops backed by an armed mob yelling for blood. Inspired by the Indian Subadar and the Lance Havildar as many women and children as possible, were got into houses fringing the street, and their defenders who only had 2 Bren guns, their rifles and their courage, fought for 2.5 hours to try to save their charges. The street was piled up with dead and wounded but still the Indonesians launched attack after attack trampling on the fallen.

It was quickly dark and the mob left the barricades and swarmed into the gardens round the houses uttering blood-curling screams as they saw their prey now within their grasp.

When our ammunition ran out, they broke into the houses, swords, daggers and knives doing their hellish work. The screams of the maimed and mutilated women and children, mingled with the cries of triumph of their butchers.

Most of the lorries were now set alight, but the Lance Havildar's jeep and three lorries were still intact. Seeing the end was near, he ran to the jeep and drove at full speed over the pile of bodies to reach a Rajput Rifle post.

The Subadar followed with 3 lorries loads of women and children neglected while the butchery was going on. Lost in a strange city, he took his charges -nearly all wounded- in a house where he dressed their wounds and gave them rations and water.

Now the mob, glutted with their butchery and dismemberment of living bodies left the area and started roaming the city in search of further victims. Some officers out with patrols were never heard of again. Several officers bodies were later found floating down the Kalimas. Many gallant deeds were performed. The Havildar Major of 3 Indian Field Regiment RA saved his battery. Caught on the road while moving up to a position, the men left their vehicles to fight off the attack.

They did not know their Officers had been murdered as they were ahead looking for a position.

The WO dashed into the middle of the battle, started the leading vehicle and drove the first gun back to safety. Seven more guns remained but one by one all were hauled out under our covering fire.

A Lance Havildar gallantly went forward alone to look for his officer and found him lying severely wounded. As he was lifting him, he was rushed by four TRI men all of whom he killed and got his

officer on his back and brought him safely in.”

Bron 6 zegt over de situatie :

“The most notable feature of the bitter fighting was the role taken by the crowd of ordinary kampung residents, who far outstripped in determination and savagery anything the organized groups seem to have countenanced. In one opening sequence that especially horrified the British, for example, uniformed TKR men attempted to block an Allied transport caravan carrying Dutch women and children. The TKR intent was to stop the traffic of Europeans, which had not yet been covered by firm agreement, and to take ex-internees into custody. Shortly after the roadblock was thrown down, however, the seventeen-truck caravan and the waiting TKR soldiers were overwhelmed by a mob streaming out of the adjacent Kampung Keputeran.

This was the same Kampung area which had generated such hatred of the municipal government in prewar days, and it seethed out of control and attacked the helpless whites.

Early in the bloody five-hour battle TKR troops realized that, ironically, they would have to fight fellow Indonesians in order to save as many of the Dutch passengers as possible.

Some were hidden in nearby houses and stores and guarded for several days from angry kampung mobs. Other passengers escaped being killed when drivers plunged through the barricades after the fighting began to subside. Between 40 and 50 women and children of the convoy's original 200 lost their lives in the incident.”

Een andere Engelse bron (9) vermeldt :

“About nine (28th) it abated and I saw to my astonishment a convoy of some six three-ton lorries coming down the road. This was a very peculiar sight and I could not think what it might be.

However it came within about 300 yards of the Dharmo hospital, the lorries came under very heavy fire and went about less two lorries that shot off down a side road. Later I got the message that a patrol had found a RIASC Subadar and a driver with a number of wounded women and children.

As we were very short I went out with a patrol and some stretcher bearers to retrieve this outfit.

In a house just out my perimeter I found these women and children being looked after by a patrol who had got them mattresses to lie on, and tied up their wounds with their field dressings, and had shared out their rations with them.

There were two dead children, one dead woman, three wounded women and two wounded children.

The story was this, and it was one of the dirtiest among various dirty occurrences in this program.

The convoy of women and children were coming along the road from Goebeng about 4.30 as they had been coming all day. When they came to the turning of the main road, they ran into a roadblock.

The Officer in my jeep who was in charge of and leading the convoy, got out to clear it, and was shot dead with his driver and two Sepoys, his escort.

A most murderous fire was then opened on the convoy with rifles, LMG's, grenades and mortars.

Lorries were set on fire with the women and children still inside. The IOR's behaved in an exemplary fashion. Two NCO's ran down the convoy under this heavy fire lowering the tailboards and letting out the women and children. These they took into an empty house and put a guard on them. They returned and with the remaining drivers and the escorts took up fire positions astride the road.

Under the fire of all sorts of weapons the crowd rushed down the road, brandishing poisoned spears, rifles, Jap swords, and all kind of weapons.

They were simply mowed down, and I am told, the road was several deep in dead. One LM Gunner fired twelve magazines into the crowd, densely packed, at 50 yards range. By 8.30 the mob had drawn off but there was still very heavy firing from the houses overlooking the road. A number of lorries were burning, and the TKR (uniformed troops) were infiltrating onto the road. The VCO (Viceroy Comnd

Officer) then tried to get his lorries started up but could only find three drivers out of the original twenty. Some were looking after the women, the others were dead. He turned the lorries about and after a number of attempts, in which he was turned back, succeeded in getting in to me. One other lorry got in to the Gunners and the third got into the Rajputana Rifles. The party in the houses held out for 36 hours against continual attack and were then overrun. Nothing has been heard of these forty women and children, but some of the troops have been retrieved. There were some unpleasant occurrences during this. Looting of the dead women and children and stripping them, two women and children were butchered with swords, dead and wounded IOR's were dismembered while still alive. During the night, in the lulls of fighting, in our area, I could hear fighting on every side. We spent the whole night fortifying ourselves and about three, things quietened down.”

Bron 3 vermeldt :

“Van de vier sleutelposities die de Engelsen op Java zouden innemen staat Surabaya als vierde op de lijst. Ook hier verwachten ze niet veel moeilijkheden, de zoveelste misrekening.

De Republiek is intussen ook bezig een echt leger te vormen. Met als instructeurs de ooit door de Japanners naar huis gestuurde Peta-officieren en soldaten.

Ze krijgen hun training om te worden opgeleid tot de compagnieën en bataljons die ook het geregelde Japanse leger kent. Hun wapens zijn die van de Japanners, waarvan het nieuwe leger steeds meer pakt, steelt, koopt of krijgt en waarvan het graag gebruik zal maken.

Generaal Mallaby, die de brigade aanvoert, verspreidt op een onhandige manier zijn troepen over de hele stad en verzwakt zo zijn kracht. Ze moeten de strategische punten innemen en de kampen beschermen, waarin de vroegere gevangenen van de Japanners nog of weer zitten.

Al die plekken krijgen golven van aanvallen te verduren en pardon wordt daarbij niet gegeven.

Als een convooi vrachtwagens 150 vrouwen en kinderen uit een belegerd kamp naar de haven probeert te vervoeren, moet het stoppen en begeleiders, vrouwen en kinderen worden zinloze slachtoffers van haat en wraakzucht.

De gehele brigade dreigt net zo in de pan gehakt te worden.”

Tenslotte een verslag van een ooggetuige (een van de overlevenden)
(Bron 14) :

:Na drie en een half jaar Japansche overheersching kwam in augustus 1945 de vrede, en kwamen de Zwitsersche en Zweedsche Consuls de kampen bezoeken. Deze Heeren raadden ons echter ten sterkste aan om de kampen niet op eigen risico te verlaten, maar de Japanners haalden toen nog een streek uit door te zeggen dat alle geïnterneerden Indo-Blanda's en degenen die in Indie geboren waren eruit mochten. Toen zijn ze bij zwermen de kampen uitgestroomd, om enige weken later door de extremisten gevangen genomen te worden.

Eind September, begin Octob, begon de RAPWI met het ontruimen van de slechtste kampen, en kwamen mijn moeder en ik door toeval in het 4de RAPWI-transport terecht dat ons vanuit Midden Java naar Surabaya vervoerde. Dit was tevens het laatste, omdat de Javanen zich al begonnen te roeren.

Wij zouden te Surabaya in de wijken Darmo en Goebeng ondergebracht worden. De ontvangst te S. was al heel erg, nl. een honderd meter van het station af was een hevig gevecht gaande tussen honderden inlanders en leden van de Kempe Tai (Jap. Gestapo), waarbij veel Japanners gevangen en vermoord werden, en dus wraak werd genomen over de vele wreedheden door deze instantie gepleegd. Eenige uren later, toen het gevecht geluwd was, werden wij op vrachtauto's met Inheemschen er op met rood-witte vlaggen naar een huis in de Celebesstraat gebracht.

Achter mij zat een verwilderde Javaan met een mes te zwaaien, en te vertellen dat hij dien nacht vijftig

Jappen te Tandjong Perak had vermoord. Op straat wemelde het van de mensen, die elkaar luide het "Merdeka" toeschreeuwden. Eindelijk stopten we voor het huis, en meteen vloog er een kogel rakelings langs de wagen. We werden met ons zevenen in een huis, dat kort tevoren door Japanners bewoond was geweest, ondergebracht. Daar hadden wij een nare tijd, de eerste tijd mochten we nog (ofschoon voorzien van rood-witte vlaggetjes op de borst) naar de pasar (markt), maar toen kwam de boycot en begonnen we honger te lijden; de RAPWI mensen en het Rode Kruis werden door de Javanen gevangen genomen, en wij vrouwen aan ons lot overgelaten. Wij kregen vaak huiszoeking van kerels, die overal indrongen en soms onbescheiden vragen stelden.

Zij vertelden dat ze van plan waren om de wijken Goebeng en Darmo bij elkaar te voegen en noteerden onze namen. Na eenige dagen werd de waterleiding afgesloten en zou het licht ook nog volgen.

Op de 28ste oktober, (inmiddels waren er reeds Britten en Gurka's geland) kregen we aanzegging van het hoofd der wijk, om onze koffers in den voortuin neer te zetten, omdat de transporten zouden beginnen. Maar hoe verbaasd waren we, toen we de eerste twintig vrachtauto's met Gurka's inplaats van met Javanen bemand, zagen voorbij rijden. Het tweede transport ging om een uur of twee, en om vier uur kwamen wij aan de beurt.

De Gurka's waren vermoeid, dus moesten mijn kennisje en ik al de zware hutkoffers zelf in die hoge leger-auto's stouwen. We kregen alles goed voor elkaar met nog een heel klein plaatsje achter in den wagen, waar bij zelf konden zitten en dat is ons behoud geweest. Dienzelfden ochtend had de Inheemsche radio reeds uitgezonden, dat de Javanen er tegen in opstand kwamen dat wij onder leiding van de Britsch-Indiers vervoerd werden waar deze laatsten echter geen gehoor aan gaven.

Het begon al direct.

In de naburige straten begonnen ze te schieten en de circa zestig Gurka's zochten dekking achter hun mitrailleurs, opzij van de weg. Wij begrepen echter nog niet dat het iets ernstigs kon zijn, omdat we al gwoon waren aan het schieten. Ook stelden ze ons gerust. Daarna reden we door tot aan de Brugstraat (Embong Sono Kembang), waar weer geschoten werd.

Weer stoppen. Toen besloten we voor de veiligheid maar een losse matras over ons heen te trekken en dekking te zoeken op den bodem van den wagen.

Toch werd er doorgezet. Wij vertrokken weer en in de Palmenlaan, op de hoek van de Apotheek de Vriendschap bij Kepoetran, begon het.

Onze auto, de derde van voor, kon nog net om een wegversperring heen rijden en moest toen stoppen. Duizenden Javanen zaten in de kampong Kepoetran en begonnen een zwaar spervuur op onze vrachtauto's. De chauffeurs zochten dekking achter de wielen en zoo hebben we vier uren lang minuut voor minuut ons leven afgeteld. Onze chauffeur was na een kwartier al dood.

Achtereenvolgens werden twee banden doorgeschooten, de benzinetank geraakt, de claxon maakte contact en loeide eenige uren achter elkaar !

Links en rechts om ons heen spatten de vuurstralen en hoorden wij de kogels in de auto dringen.

Wij lagen als haringen in een ton onder de matras, en telkens moesten we even verschuiven omdat het zoo ontzettend nauw en heet was. Als de matras even bewoog, drongen er ettelijke kogels in.

Overall roken we brandgaatjes en onze grote angst was dat we in brand geschoten zouden worden. Mijn moeder kreeg al heel gauw een licht schampschot in haar dijbeen; van de dame naast mij werden de haren afgeschoten en een andere dame kreeg een vrij diepe vleeschwond in haar elleboog.

In de kampong loeiden de Javanen: "Dood aan de blanke honden !" Het was ontzettend. Wij baden om redding, ofschoon deze menselijkerwijze gesproken, uitgesloten was, daar er ook hevige gevechten plaats hadden op Darmo en Tandjong Perak. De Gurka's bleven ons heldhaftig verdedigen, doch wij merkten aan het langzame schieten dat de ammunitie begon op te raken. Het geloei kwam hoe langer hoe dichterbij. Het was ongeveer negen uur 's-avonds toen wij de paar overgebleven Gurka's hoorden weglopen. Het bleek later dat zij nog eenige vrouwen en kinderen hadden meegenomen om te trachten ze in veiligheid te brengen. In de nabijheid zagen wij de wilde horde op ons afstormen met klewangs, pieken en geweeren. Dat was het ergste. Op dat oogenblik braken wij in snikken uit, en omhelsden

elkaar. Het was vreeselijk zoo te moeten sterven, terwijl we onze gezinsleden nog niet eens hadden teruggezien.

Toen sloten wij onze oogen en gaven ons over.....

Opeens werd de matras van ons weggerukt en werd er vlakbij ons hoofd drie keer geschoten. Het was een wonder dat niemand getroffen werd.

We werden de auto uitgesleurd door mensen van de TKR, een gematigde partij, die de grootste moeite hadden ons uit de handen van het gepeupel te houden. Er werd links en rechts op ons geschoten en aan ons gerukt en getrokken. Wij werden de kampong doorgesleept. Het was stikdonker en van links en rechts werd er op ons ingebeukt met geweerkolven en andere wapens.

Dien nacht zijn er tientallen vrouwen en kinderen vermoord of levend verbrand. Het was een groot drama. De Javanen brachten ons naar een radiopost, waar we tegen den muur werden gezet. Er werd op ons gericht door wel twintig man, maar op dat oogenblik waren we blij uit ons lijden verlost te worden door een kogel. Er gebeurde echter niets, maar we werden met ons tien in een klein kamertje van drie bij drie gebracht.

Telkens kwam er een wreed gezicht voor de raam-tralies ons met den dood bedreigen, maar we waren te verdoofd om er van onder den indruk te komen.

Een uurtje later werden we op zeer on hoffelijke wijze een voor een door een Javaan op den lijve gefouilleerd. Telkens kwamen er dooden en gewonden voorbij. We werden opgeschrikt door het gejammer van een moeder, wier kind in een vrachtauto lag dood te bloeden en het getier van buiten als er weer een doode of gewonde Javaan werd binnen gedragen.

Er werd ons ook gevraagd naar de verblijfplaats van eenige regeeringspersonen, waarop we echter geen antwoord konden en wilden geven.

Dien nacht verloren we ook onze laatste bezittingen, alles, alles moesten we in de vrachtauto achterlaten, die geplunderd of in brand gestoken is.

Het ging immers om ons leven. Wij zijn echter zeer dankbaar voor onze wonderbaarlijke redding, want een leven is niet terug te kopen.

De volgende dag moesten we zelf onze gewonden naar overdekte vrachtauto's brengen. Daarna werden ook wij op deze wijze naar een klein pensionnetje gebracht, dat in handen van de TKR was en waar nog een paar honderd vrouwen vastzaten. Daar was het nog zeer moeilijk om aan eenige kleeding te komen. Gelukkig kregen we voldoende voedsel van de Javanen. 's-Nachts werd er nog een flinke aanval op het huis gedaan, die echter door de TKR afgeslagen werd. Hier deed zich het typische geval voor, dat Javanen Westerse vrouwen verdedigden tegen hun eigen landgenooten.

Vijf dagen daarna hadden de Inheemschen een "overeenkomst" gesloten, en werden wij door de Britten naar de haven Tandjong Perak gevoerd, ter evacuatie naar Singapore."

Een andere overlevende geeft in Bron 13, via mededelingen aan onbekende bron, het volgende weer :

"Hij (de overlevende) geeft dan enige bijzonderheden over de overval van de Javaanse extremisten op het transport vrouwen en kinderen te Surabaya op 28-10-1945. Keller (note : Zwitserse Consul) bevond zich op de 1ste auto van het convoi. Dit was een "weapon-carrier", Schudel (de overlevende) op de 2e. Elke auto werd bestuurd door een Gurka, terwijl er nog een 2e gewapende Gurka als bewaker op zat. De vrouwen en kinderen, meest teruggekeerde geïnterneerden werden opgehaald om ze in een beschermde wijk aan de Reiniersz-Boulevard te brengen, waar de Japanners in het begin van de oorlog reeds de vrouwen en kinderen interneerden. Deze wijk was door de heg van de buitenwereld afgescheiden.

Het transporteren van de vrouwen en kinderen geschiedde op verzoek van de Engelse commandant Mallaby. Deze was eigenwijs : de Zwitsers hadden hem gewaarschuwd tegen de stemming onder de Indonesiers, maar Mallaby voelde zich zo zeker van zichzelf, dat hij hun raadgevingen in de wind sloeg met het bekende noodlottige gevolg, ook voor hemzelf. Het idee de Hollandse vrouwen en kinderen in

een beschermde wijk samen te brengen was eigenlijk afkomstig van de Indonesische burgemeester van Surabaya, die beloofd had onder deze omstandigheden voor hun veiligheid te kunnen zorg dragen. De Engelsen namen toen de verantwoordelijkheid op zich en dadelijk ging het mis. De overval op het laatste transport had plaats, toen de colonne bij het begin van de Palmenlaan halt moest houden, omdat er een lichte barricade was opgeworpen.

De extremisten openden het vuur, de 1e auto waarop Keller, vloog in brand. Keller, die gewond werd, kwam tussen de aanvallers terecht en heeft het er levend afgebracht. De Gurka's hadden de opdracht onmiddellijk de auto's te verlaten, zich aan weerskanten op te stellen om de zaak te verdedigen, indien zij werden aangevallen.

Schudel zag het hopeloze van de situatie in, greep de chauffeur in zijn kraag en belett hem aldus zijn plaats te verlaten. Hem werd duidelijk gemaakt coute que coute door te rijden. Hij begreep het, reed dwars door een hekje om de 1e brandende auto heen, dwars door de barricade en bereikte zo de beschermde wijk als enige auto van de colonne. Daar bleek het dat men 2 doden en verscheidene gewonden op de wagen had. De rest van het transport is totaal afgemaakt door de aanvallers. In doorsnee zullen ongeveer 15 a 20 mensen op de vrachtwagens zijn vervoerd. Omdat behalve de mensen ook hun bagage meegenomen moest worden, was het niet mogelijk om meer dan om en nabij de 20 personen te vervoeren. Schudel heeft getracht Keller terug te vinden en werd bij die pogingen door Inlanders gevangen genomen. Bij de herbezetting van Surabaya door de Engelsen werd hij weer bevrijd."

Tot zover de verschillende bronnen, die werden verkregen uit de Nederlandse archieven Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie (RIOD-Indische Afdeling), Algemeen Rijksarchief (ARA) en de Sectie Militaire Geschiedenis van de Landmachtstaf van de Koninklijke Landmacht.

De verschillende bronnen geven naast gelijklopende, ook tegengestelde gegevens weer over dezelfde punten. Ook worden gegevens overgenomen.

Doordat het op schrift stellen veelal later gebeurde en men ondertussen meer informatie had verkregen, wordt soms geanalyseerd, wat de feitelijke berichtgeving niet heeft verbeterd.

Zo zijn belangrijke vragen :

- a) welke route was gepland voor het transport ?
 - b) hoeveel mannen, vrouwen en kinderen werden door het Gubeng transport vervoerd ?
Wie van hen werd gedood of is later aan de opgelopen verwondingen overleden ?
Wie heeft het transport overleefd ?
Wie van de overlevenden zijn kort na het gebeuren door de Indonesiers aan de Engelsen uitgeleverd en wie van hen heeft nog een tijd bij de Indonesiers gevangen gezeten ?
 - b) hoeveel Britse militairen waren bij het transport betrokken en wie van hen is omgekomen bij de overval ?
- Wat is er met de gedode Nederlander, Britten/Brits Indiers gebeurd ?

a) De gevolgde route van het begin tot aan de Celebesstraat is (nog) onbekend. Het eindpunt was het ex-vrouwenkamp in het Zuiden van de stad aan de Reiniersz-Boulevard met mogelijk het afzetten van de zieken bij het Darmo-ziekenhuis waar de route langs liep.

b) De hoeveelheid vervoerde personen loopt sterk uit elkaar van 150 tot ruim 400 personen. Ook het aantal gedode personen is niet gelijk: 40/50 (Rode Kruis) tot ruim 150 (foto Marvo) Omdat redelijk zeker is dat 20 trucks vrouwen en kinderen hebben vervoerd en door de meegenomen bagage niet meer dan circa 10 personen/truck konden worden vervoerd, zal het aantal vervoerden ongeveer 200 personen hebben bedragen.

Een indicatie van het aantal gedode personen kunnen 3 massagraven zijn op het ereveld Kembang Kuning.

Dit zijn de verzamelgraven (zie Bijlage C) :

- AAA 183 t/m 208 : 86 personen
- AA 111 t/m 113 : 5 personen
- CC 123 t/m 127 : 10 personen
- Totaal : 101 personen

Onbekend is echter of en in welke van deze massagraven slachtoffers van het Gubeng Transport zijn ondergebracht.

Er zijn aanwijzingen, o.a. foto's en mededelingen van personeel van de toenmalige Gravendienst, dat in het grootste massagraf slachtoffers van het Gubeng transport liggen. Identificatie heeft, door de conditie waarin het massagraf werd aangetroffen, niet plaatsgevonden.

Door rapporteur, die een overlevende van het transport is, werd op de 29ste oktober waargenomen dat circa 40 doden van het transport, die samengebracht waren (circa 100 m. van de kop van het transport) op een open vrachtwagen werden weggereden, richting Darmo-Boulevard.

In bijlage C zijn foto's van uitgebrande trucks, het opgraven van het grootste massagraf in mei 1948, de toestand van de verplaatste graven in 1952 (?) en een plattegrond van het ereveld opgenomen. Aan de hand van de exhumatie foto's van 1948 is de plaats van het oorspronkelijke massagraf op de plattegrond aangegeven.

Onbekend is waar de doden van de 4 ontsnapte trucks zijn begraven. Eveneens is onbekend waar de later aan hun verwondingen overledenen zijn begraven. Mogelijk zijn ook overledenen ter plaatse begraven.

In bijlage D zijn de namen opgenomen van de bekend geworden Nederlandse- en Nederlands Indische slachtoffers. Tevens zijn hierin opgenomen de bekend geworden overlevenden.

c)

Het aantal Britse troepen betrokken bij het transport loopt uiteen van 40 tot 60 man. Als wordt aangenomen dat elke truck een gewapende soldaat als escorte had en er twee jeeps meereden, dan bedraagt het aantal militairen ongeveer 20 (chauffeurs) + 20 (escort op de trucks) + 8 (2 maal 4 in de jeeps) = 48 man.

Goede hoop bestaat dat Engelse bronnen hier te zijner tijd uitsluitsel over zullen geven.

De leider van het transport : Captain D.N. Chopra, 3 IND FD REGT R.I. ARTY is, tezamen met 4 inzittenden van zijn jeep omgekomen.

Vier trucks hebben weten te ontsnappen, waarin ongeveer 27 vrouwen en kinderen zaten.

Hiervan werden 2 vrouwen en een kind gedood; 6 werden gewond.

Overlevende militairen waren o.a.:

- Subadar TEK CHAND, RIASC
- Lance HAVILDAR

Bijlage E geeft een overzicht van de gesneuvelde en overlevende militairen van de 49ste Indiase Brigade.

Uitgezocht wordt of de Britse- en Brits Indische gesneuvelden indertijd door de Indonesiers apart zijn begraven en daarna door de Britse Gravendienst zijn herbegraven. Zo ligt Brigadier Mallaby die in Surabaya werd omgebracht, op het Britse Ereveld Menteng Pulu in Jakarta.

Hoofdstuk 3. De periode na 28 oktober en de “slag om Surabaya”

Op de 29ste was de positie van de 49ste Brigade zeer slecht.

De eenheden waren verspreid over de gehele stad, het Hoofdkwartier zat midden tussen de Indonesiers in en de voorraden en ammunitie in de haven kon niet naar de bedreigde punten worden vervoerd. Er werden soms hopeloze gevechten gevoerd waarbij na het opraken van de munitie de eenheden werden afgeslacht. Middernacht kwam zonder dat de strijd afnam.

Op verzoek van Gen. Hawthorn in Jakarta, ging President Soekarno vergezeld van Vice-President Hatta en Amir Sjarifuddin op de namiddag van de 29ste naar Surabaya om een staakt-het-vuren te regelen. In de avond werd het staakt-het-vuren van kracht. De morgen van de 30ste arriveerden Gen. Hawthorn in Surabaya en na consultatie met Soekarno werden de volgende punten overeengekomen:

- het op de 27ste uitgeworpen pamflet werd nietig verklaard,
- de Geallieerden behielden het recht om bepaalde gedeelten van de stad bezet te houden
- de ex-geïnterneerden, die in Darmo waren verzameld, de meesten van hen vrouwen en kinderen mochten naar de haven worden gebracht met Geallieerde vrachtwagens.

Op diezelfde dag, nadat Soekarno en party en Gen. Hawthorn Surabaya hadden verlaten, werd Gen. Mallaby door een van zijn ondercommandanten gewaarschuwd dat hij onder zwaar Indonesisch vuur was komen te liggen en dat hij het vuur moest beantwoorden om niet zelf onder de voet te worden gelopen.

Mallaby ging vergezeld van twee officieren en de Indonesische leden van het “Contact Committee” (gezamenlijk comité van Engelsen en Indonesiers; de Engelsen o.l.v. Col. Pugh, de Indonesiers o.l.v. Dul Arnowo-hoofd van het KNI) naar de bedreigde plek.

Wat er zich toen precies heeft afgespeeld is niet duidelijk, maar op een gegeven ogenblik liep de situatie de Indonesische leiders uit de hand en werd Mallaby doodgeschoten door iemand uit het gepeupel. Zijn twee officieren wisten het vege lijf te redden door een handgranaat in de groep Indonesiers te werpen en vervolgens in de Kali Mas te duiken.

Uren later wisten zij zo in het havengebied te komen.

In de nacht werd de positie van de 49ste Brigade militair een stuk beter. De eenheden waren geconcentreerd en versterkt en voorraden en munitie waren aangevuld.

De Britten waren verontwaardigd over de moord op Gen. Mallaby en begonnen een harde lijn uit te zetten. De 31ste oktober dreigde Gen. Christinson, de Commandant van de Geallieerden in Z.O. Azie, het “gehele gewicht van de Geallieerde land-, zee- en luchtmacht en alle wapens van de moderne oorlogsvoering” op Surabaya los te laten, wanneer de daders van de “smerige moord” op Mallaby niet zouden worden uitgeleverd. De Britten waren ook woedend omdat de Indonesiers het deden voorkomen alsof ze de Britse strijdkrachten in Surabaya op de knieën hadden gekregen.

Op 1 november werd de 5de Divisie met 24.000 man en uitrusting, inclusief 24 tanks en 24 vliegtuigen, naar Surabaya overgebracht. Deze strijdmacht landde tussen 4 en 9 november in Surabaya. De oorspronkelijke “dead line” van het door de commandant van de 5de Divisie, Gen. Mansergh, gestelde ultimatum dat alle geregelde (TKR) en ongeregelde gewapende Indonesiers de stad moesten verlaten was 5 november. Doordat echter nog vele ex-geïnterneerden in de stad waren, werden die door een groot deel gedurende 8 dagen naar het havengebied vervoerd. Meer dan 6000 evacués werden zo nog in veiligheid gebracht. In Indonesische handen bevonden zich echter nog velen, o.a. in de

Werfstraat gevangenis. Er werd geschat dat nog 5000 evacués in Surabaya waren en circa 10.000 in Oost Java. Dit nog los van de vele Japanners in Indonesische handen, die ook door de Engelsen moesten worden gerepatriëerd. Op 7 november werd het ultimatum aan de Indonesiers overhandigd. Op 9 november werd door de Indonesische leider Soerjo beslist dat ze het ultimatum naast zich neer zouden leggen en de wapens tegen de Britten zouden opnemen.

Zo begon op 10 november de slag om Surabaya, die veel verwoestender zou blijken te zijn als de Britten en ook de Indonesiers voor mogelijk hadden gehouden.

De stad werd gebombardeerd door kanonvuur van de schepen en vliegtuigen.

De Werfstraat gevangenis werd ontzet en 3500 mannen bevrijd. Op 26 november bereikten de Britten de Wonkromo brug in het Zuiden van de stad.

Surabaya was toen voor een groot deel verwoest.

Door hun superieure overmacht waren de verliezen van de Britten relatief gering.

Een bron zegt : 14 doden en 59 gewonden. Geschat werd door de Britten dat de Indonesiers circa 2500 doden en 7500 gewonden hadden geleden.

Naast de verliezen om de stad te bezetten, hadden de Britten echter in de gevechten tot 1 november 17 officieren en ongeveer 350 manschappen verloren.

Naschrift

Een aantal feiten van het derde- en fatale RAPWI transport zullen wel nooit bekend worden.

Hiervan is het belangrijkste de onbekende Nederlanders die bij bekenden liggen in het massagraf Surabaya en anderen die in onbekende graven zijn ondergebracht.

De omgekomen en overlevende Britse- en Indiase militairen zijn mogelijk nog via Britse archieven als het Public Record Office en de Commonwealth War Graves Commission op te sporen en zal bekend worden waar ze hun laatste rustplaats hebben gevonden.

Het Gubeng transport had, conform de 2 eerder op die dag gereden transporten, tot doel om met name vrouwen en kinderen uit de bedreigde Gubeng-wijk naar een gedeelte van de ex-vrouwenwijk in Darmo te brengen die door de Britten werd verdedigd. Op weg naar deze wijk, werden waarschijnlijk de zieken afgezet bij het Darmo ziekenhuis, waar ook een Britse groep militairen gelegerd waren.

Ingeschat wordt dat het uit twintig 3-tons trucks bestaande transport circa 330 personen bij zich had (60 militairen en 270 opstappers).

Waarschijnlijk zijn daar zo'n 150 personen van omgekomen (50 militairen en 100 opstappers).

Het is een staaltje van koelbloedig optreden geweest dat nog 4 trucks aan de slachting zijn weten te ontkomen.

Het verdedigende gevecht van de Indiase soldaten heeft geduurd van 16.30 tot circa 21.30

Na de overrompeling door de Indonesiers hebben enige Indiase militairen een 40-tal vrouwen en kinderen nog een dag verdedigd in een van de belendende huizen. Zij hebben zich daarna door gebrek aan munitie moeten overgeven. Dit hebben zij later met de dood moeten bekopen.

Over het lot van de vrouwen en kinderen is niets bekend.

Rapporteur wil voor het verslag te beëindigen zijn diepe erkentelijkheid uitspreken over de buitengewone moed en onzelfzuchtigheid waarmee de Britten en hun Indiase collega's de aan hen toevertrouwde vrouwen en kinderen hebben verdedigd en getracht hebben hen, vaak ten koste van hun eigen leven, het leven te redden.

Zij die dachten dat, na deelname aan de militaire campagnes tegen de Japanse strijdmacht in Z.O. Azie de vrede was aangebroken werden geheel onverwachts geconfronteerd met de bloedige situatie in Surabaya.

Voor de opstappers heeft dit misschien in nog grotere mate gespeeld.

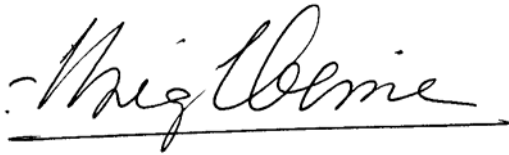
Zij hadden zojuist een 3-jarige gevangenschap van de Japanners afgesloten en waren in vele gevallen nog onbekend of hun familie de oorlog had overleefd.

Ook hun moed en wil tot overleven was van hoge kwaliteit.

Velen hebben daarna nog meer dan een jaar gevangen gezeten bij de Indonesiers en deze gevangenschap was veelal van een nog slechter gehalte dan die van de Japanners.

Ook voor hen betekende de Japanse capitulatie geen vrede, zoals voor hun landgenoten in Nederland dat wel was na de Duitse overgave.

Ook voor de Indonesiers, waaronder de meeste doden zijn gevallen in Surabaya, zal deze periode voor lange tijd in gedachten blijven als het begin van hun onafhankelijkheid.

A handwritten signature in dark ink, reading 'H. Itzig Heine', written in a cursive style. The signature is underlined with a single horizontal line.

ir. H. Itzig Heine
september 1991

Afkortingen, acronymen en termen.

ADM	Admiraal
ARA	Algemeen Rijksarchief
Bersiap	Lett. "zich gereedmaken/omgorden"-Begin van de Indonesische strijd voor onafhankelijkheid
Bren Gun	Licht machinegeweer
Brigadier	Brigadier General (Brigade Generaal)
Contact Comite	Comite van Indonesiers en Engelsen in Surabaya
CBZ	Centraal Burger Ziekenhuis
Darmo	Wijk in het Zuiden van Surabaya
Gubeng	Wijk in het Oosten van Surabaya
Gurkha	Soldaat gerecruteerd uit het Koninkrijk Nepal
G.T. Coy	General Transport Company (Company = circa 20 man)
Havildar	Sergeant (British Indian Army Infantry)
HEIHO	Inheemse hulsoldaten vn. Bedoeld om de interneringskampen van de Europeanen te bewaken
IND FD REGT R.I. ARTY	Independent (?) Field Regiment Royal Indian Artillery
IOR	Indian Other Ranks (rangen onder Officieren en Onderofficieren)
Jemadar	Luitenant (British Indian Army Infantry)
Kembang Kuning	"Gele Bloem" (Ereveld OGS te Surabaya)
Kempetai	Japanse Militaire Politie ??
Kepoetran	Grote kampung wijk tussens Gubeng en Darmo
KNI	Komite Nasional Indonesia
LTZ 1	Luitenant ter Zee der Eerste Klasse (equiv. Majoor)
"Merdeka"	"Vrijheid"
Mahratta	Indiase soldaat gerecruteerd uit Noord Deccan (Oost van Bombay)
KCO	King's Commisioned Officer
KTZ	Kapitein ter Zee (equiv. Kolonel)
Klewang	Kort lichtelijk gekromd zwaard
Lance-Naik	Indiase equivalent van "Lance-Corporal" (rang onder Corporal) in het Britse leger
MARVO	Marine Voorlichtingsdienst
Naik	Indiase equivalent van "Corporal" in het Britse leger
NCO	Non Commisioned Officer
OGS	Oorlogsgravenstichting
PETA	Pembela Tanah Air (Vaderlandse verdedigings organisatie)
PRI	Pemuda Republik Indonesia (Pemuda= Jongeren)
RA	Royal Artillery
Rajputana	Indiase soldaat gerecruteerd uit de staat Rajputana (staat in Noord India tussen de Indus en New Delhi)
RAJ RIF	Rajputana Rifles
RAPWI	Recovery of Allied Prisoners of War and Internees
RIOD	Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie
RIASC	Royal Indian Army Service Corps (oa transport)
Sepoy	Soldaat in British Indian Army Infantry
Subedar	Mid-level rank in the Indian Army
Tandjong perak	Havencomplex van Surabaya

TKR
VCO

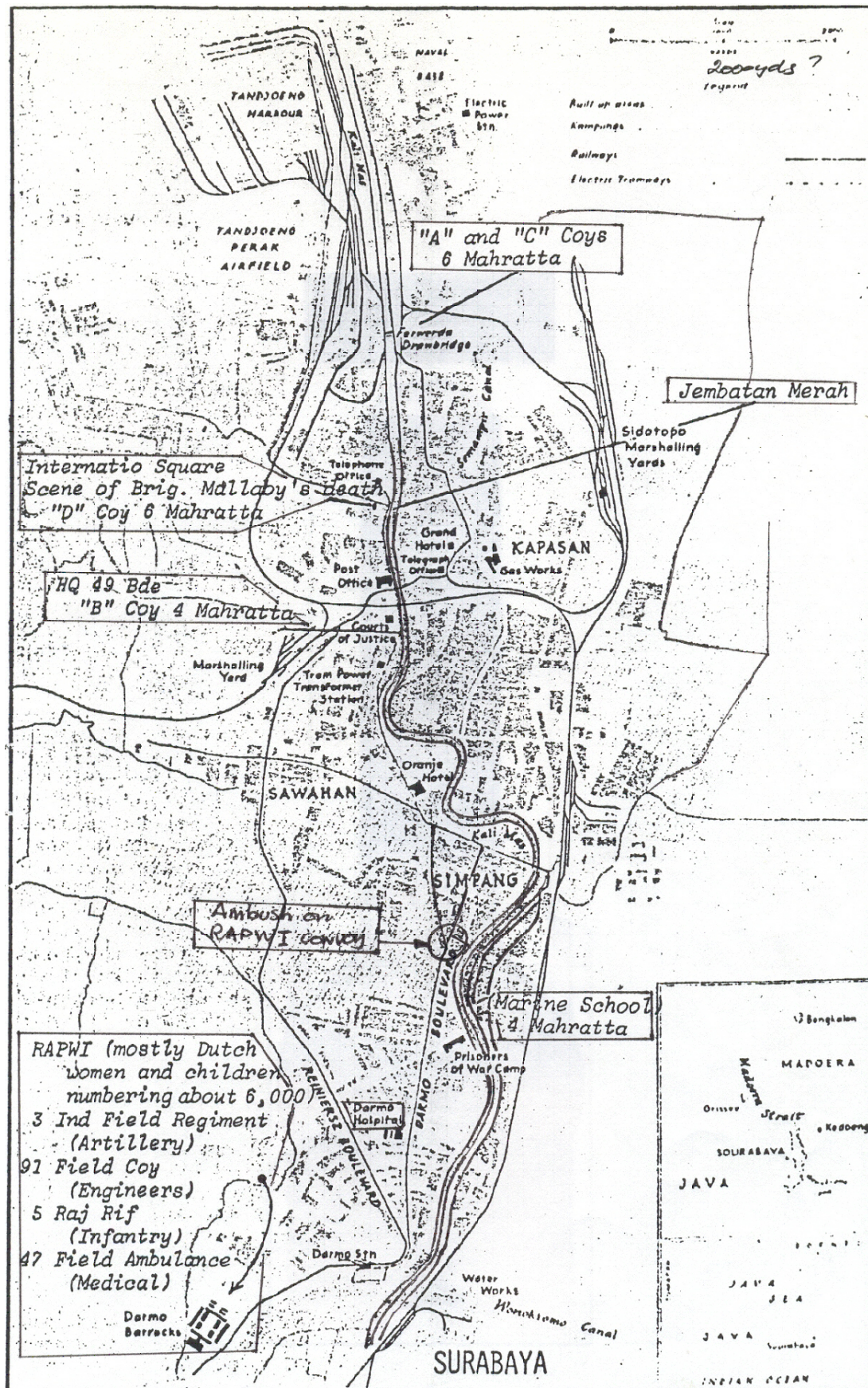
Tentara Keamanan Rakyat (veiligheidsorganisaties v/h volk)
Viceroy's Commissioned Officer

Bronnen:

1. ARA (Algemeen Rijksarchief: foto's en documenten.
2. Broeshart, ing. A.C.: "Een dagboek over de Bersiap-tijd in Soerabaya".
3. Bosdriesz (J) en Soeteman (G) : "Ons Indie voor Indonesiers"
4. Christinson (1950) : Extract of "Memoires Christinson"
5. Eggleton, F.H.G. : Report 16, RAPWI Controll Staff, "A report on ambush of a RAPWI Convoy in Surabaya".
6. Frederick, William H. (1988) : "Visions and Heat" The making of the Indonesian Revolution
7. Groen, P.M.H. : "Patience and Bluff – de bevrijding van de Nederlandse Burgergeïnterneerden op Midden Java (aug-dec 1945)
8. Parrott, J.G.A. : Extract from "Indonesia" 1975 Nr. 20 (october) Cornell Modern Indonesia : "Who killed Brigadier Mallaby ?
9. Pugh, L.H.O. *: "Surabaya: extracts from letters written by Brigadier L.O.H Pugh, DSO"
10. Remmelink, W.G.J. : "The emergence of the new situatio, the Japanese army on Java after the surrender"
11. RIOD Indische Afdeling (Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie): verschillende documenten
12. Sectie Militaire Geschiedenis van de Landmachtstaf van de Koninklijke Landmacht: verschillende documenten.
13. Schudel, Paul G : "Mededelingen van de heer Paul G. Schudel, Directeur van de CIBA (Chemische Industrie Basel NV)
14. Ten Broek, U.L.U. : "Ooggetuigeverslag van een aanval der extremisten op het vrouwen-transport Soerabaia 28 Aug (?) 1945

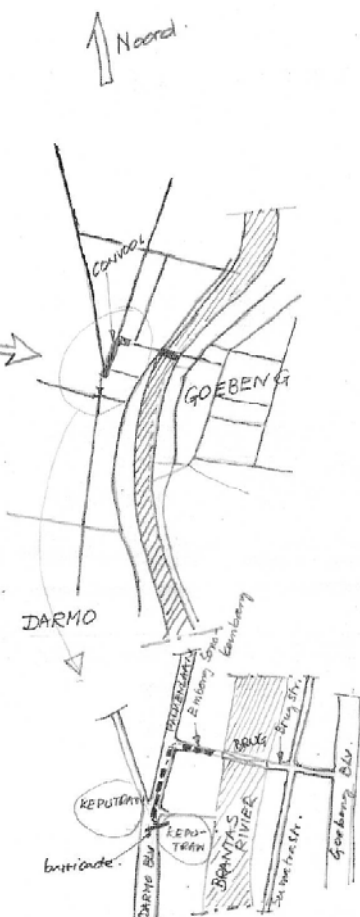
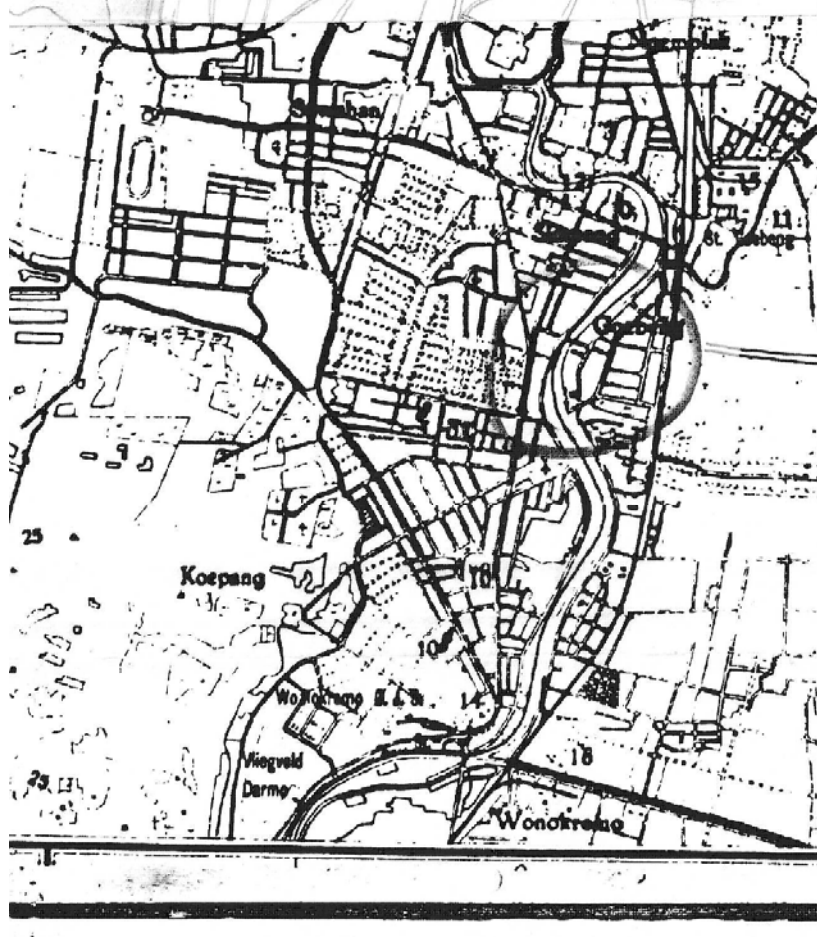
*L. H.O. (Lewis, ? , Owain) Pugh

Bijlage A

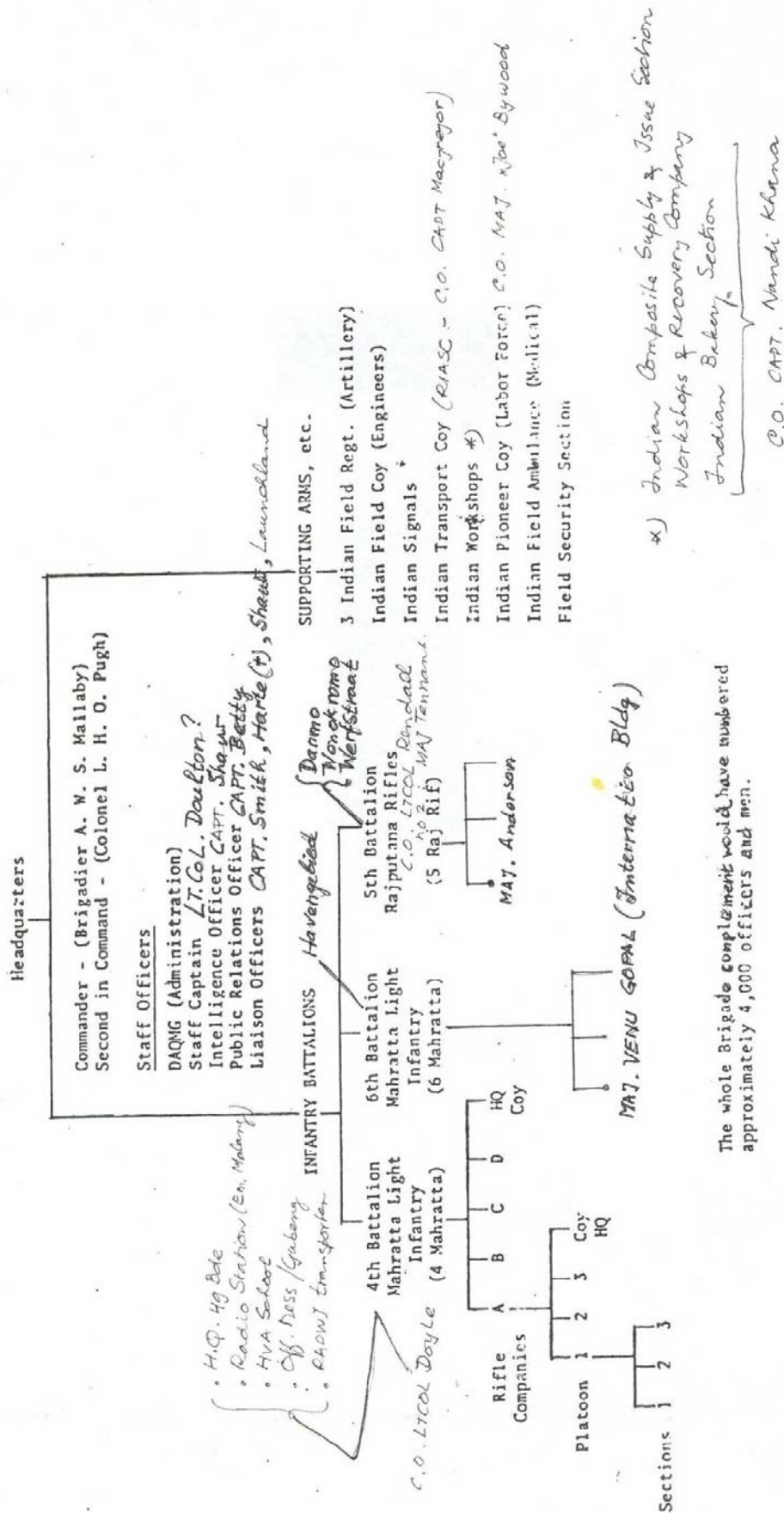

- 1 Woning Gouverneur Oost-Java.
- 2 Gouverneurskantoor.
- 3 Raadhuis.
- 4 Raad van Justitie.
- 5 Post- en Telegraafkantoor.
- 6 Javasche Bank.
- 7 Handelsbeurs.
- 8 Voormalige Citadel „Prins Hendrik
- 9 Militaire kampementen.
- 10 Ziekeninrichtingen.
- 11 Nederl. Ind. Artsen School
- 12 Societeiten.
- 13 Stadstuin.
- 14 Dierentuin.
- 15 S.S. Werkplaats
- 16 Fabriek Bat. Petrol. Mij.

Bijlage B

Outline Order of Battle of 49th Indian Infantry Brigade Group, October 25-30, 1945

The whole Brigade complement would have numbered approximately 4,000 officers and men.

Rangen en standen van het Britse Indische LegerBritish Army
Infantry

Major	}	KCO
Captain		
Lieutenant		

Sergeant-major	}	NCO
Sergeant		
Corporal		
Lance-Corporal		

Private

British Indian Army
Infantry

Subadar-major	}	VCO
Subadar		
Jemadar		

Havildar-major	}	NCO
Havildar		
Naik		
Lance-Naik		

Sepoy

British Indian Army
Cavalry

Rissaldar-major	}	VCO
Rissaldar		
Jemadar		

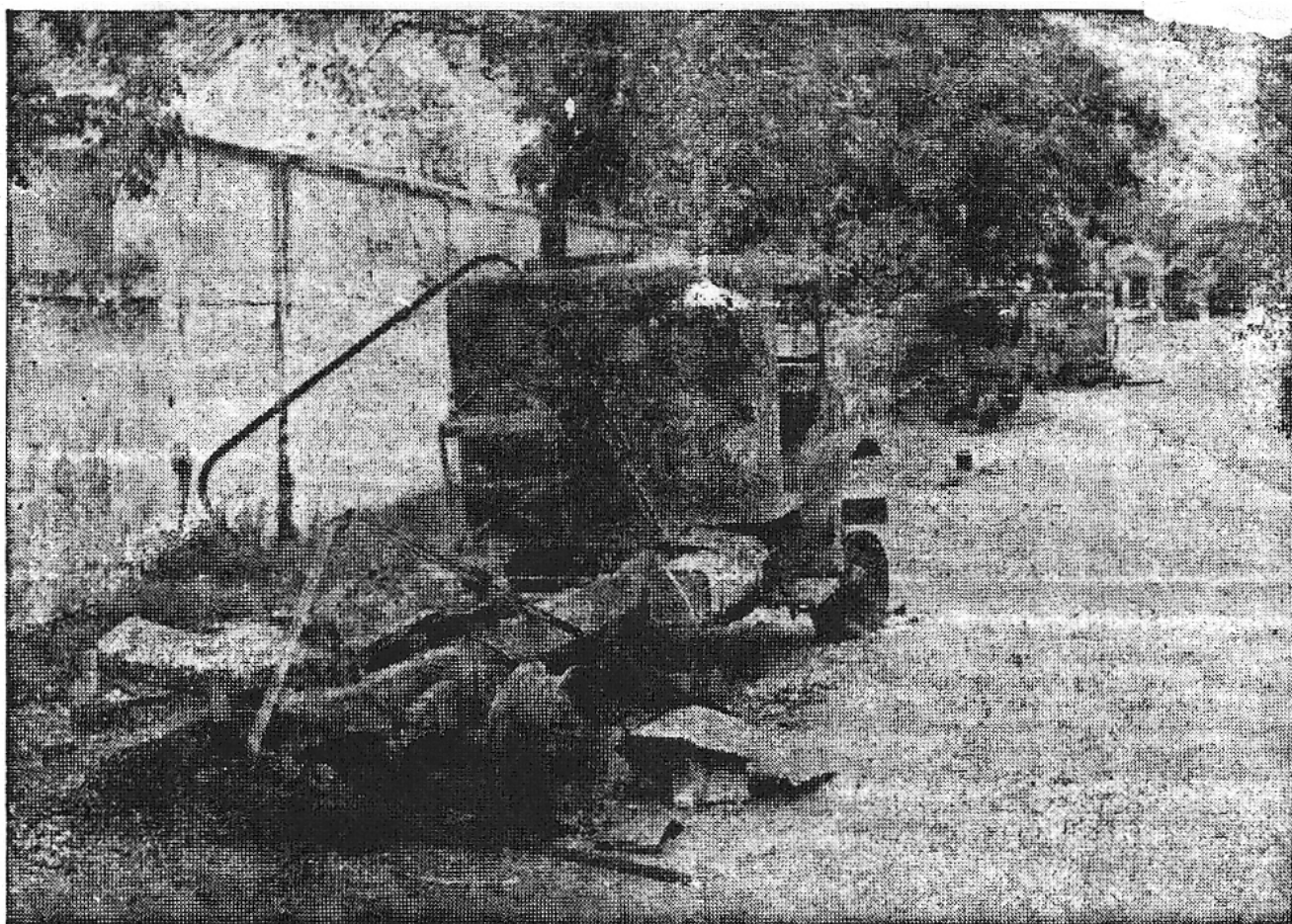
Daffadar-major	}	NCO
Daffardar		
Naik		
Lance-Naik		

Sorvar

KCO = King's Commissioned Officer

VCO = Vice-Roy's Commissioned Officer

NCO = Non Commissioned Officer

Tijdens de evacuatie van vrouwen en kinderen uit de districten Darmo en Goebeng (Soerabaja) naar Tanaoeng Perak, werden de trucks door extremisten onder vuur genomen. Van het laatste transport werden bij de brug over de Brantas rivier tien trucks in brand geschoten. Hierbij kwamen ruim 150 Nederlandsche vrouwen om het leven. Bijna het gehele escorte, bestaande uit Ghurka-troepen, werd afgemaakt.

(Foto Marvo-Stevens)

*) 28 oktober 1945

*)

As 5525 (foto ARA)

**Exhumatie massagraf “Surabaya” (mei 1948)
Op gemeentelijke begraafplaats “Kembang Kuning”**

***) Vrouw op foto, waarschijnlijk Troel Dekkers**

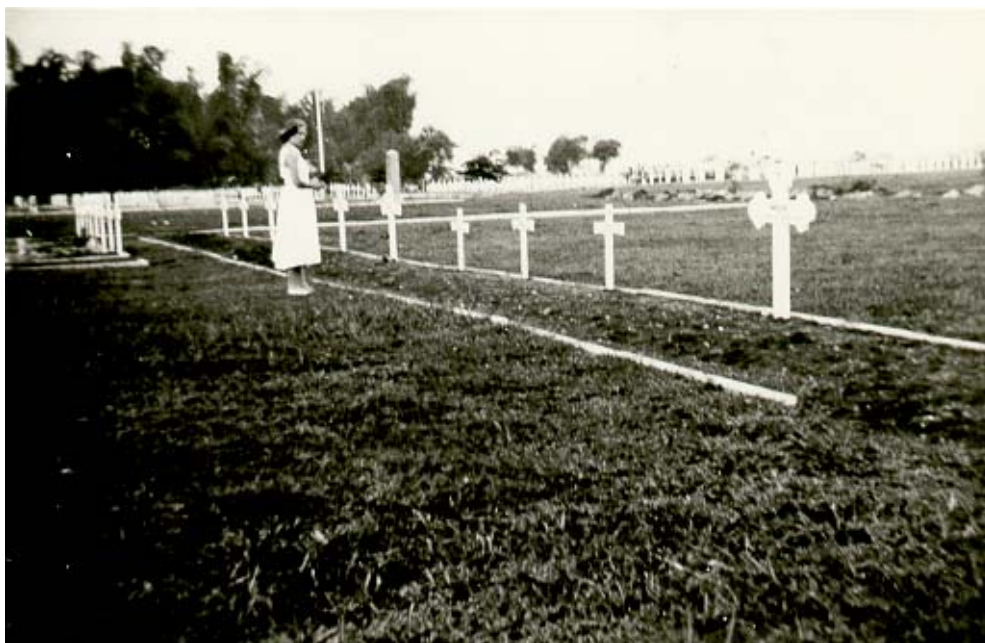
Exhumatie massagraf “Surabaya” (mei 1946)
Links : Erna Braun-Lutter en Troel Dekker

Exhumatie massagraf “Surabaya” (mei 1946)

Massagraf “Surabaya” na beeindiging exhumatie door Gravendienst

**Verplaatste massagraf “Surabaya”, na exhumatie in mei 1948
(Foto familie Francken, 1952).**

Massagraf “Surabaya”, meisjes Francken + 84 etc

Verzamelgraf “Surabaya”
Na bijschrijving

Verzamelgraf “Surabaya” 2 meisjes Francken +84 etc...

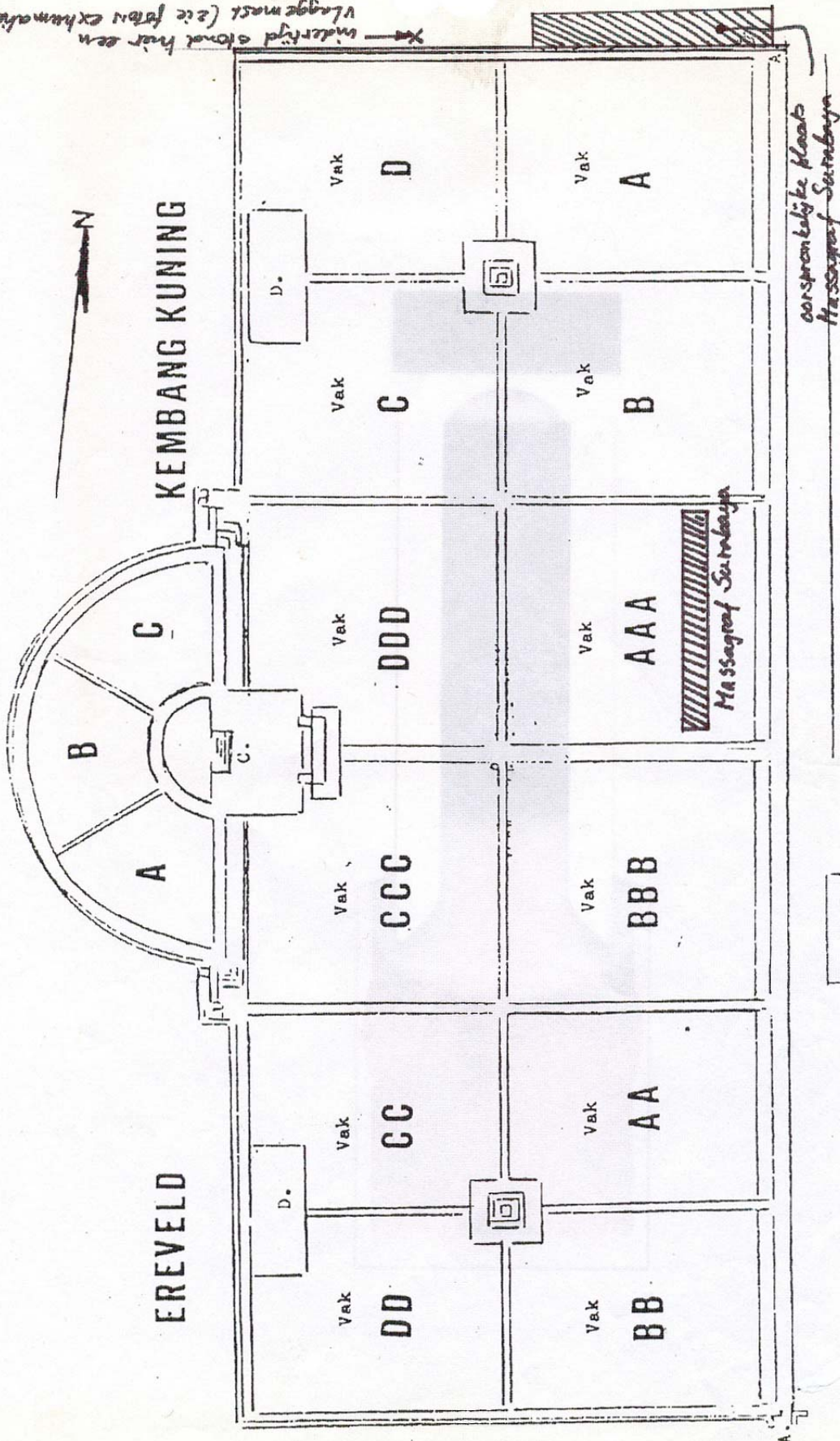

In Memoriam slachtoffers

In Memoriam slachtoffers

onderheid stond hier een
vlaggenmast (zie foto's exhumatie)

- ingangspoort
A. uitgangspoort werkers
B. dienstwoning
C. Karel Doorman monument
D. zij-monumenten
E. Karel Doormanhof

Ev. Kembang Kuning
Onbekenden : 986
Kindergraven : 166

oorspronkelijke plaats
Massagraaf Surabaja

Bijlage D

LIJST VAN OVERLEDEN NEDERLANDERS 'GUBENG-TRANSPORT'

<u>Naam</u>	<u>Geslacht</u>	<u>Datum/Geboorte</u>	<u>Datum/Overlijden</u>
Berg, N.S. Van den	V	27-6-87	28-10-45
Cortel, H.J.	V	30-3-27	28-10-45
Cortel-Scherpenhuyzen, S.J.	V	04-4-04	28-10-45
Crans, J.	V	26-4-38	28-10-45
Cremer	?	?	28-10-45 **
Cremer	?	?	28-10-45 **
Elfring, ?	V	?	? *
Francken, W.J.L.	V	4-10-30	28-10-45
Francken, J.L.M.	V	24-5-32	28-10-45
Fluiter-Jonker, E.C. De	V	21-1-09	18-11-45 *
Haverman-van Wezel, W.C.	V	30-10-09	28-10-45
Horsten-Uriot, Ch.Ch.	V	17-5-03	28-10-45
Itzig Heine, W.H.	M	5-7-28	28-10-45
Jonker, G.H.	M	20-11-39	28-10-45
Jonker, L.J.	M	11-3-38	28-10-45
Krab, E.	M	30-10-38	28-10-45
Krab, F.W.	M	21-8-30	28-10-45
Krans, ?	V	?	28-10-45 *
Langhout, Johnny	M	'34 of '35	28-10-45 ***
Ormond, A.P. Van	M	2-1-38	28-10-45
Ormond, N.J. Ch. Van	M	10-3-35	28-10-45
Ormond, P.H.	V	2-2-40	28-10-45
Ormond-Tenge, H. van	V	4-12-09	28-10-45
Pfister, H.F.	M	?	28-10-45
Rijke, P.	M	13-8-84	28-10-45
Schafhuizen, G.	M	?	28-10-45
Schafhuizen-Geerke, A.A.	V	?	28-10-45
Scheemaker, L.A. De	M	?	28-10-45
Veer-Montenau, S. van der	V	5-1-88	28-10-45 *
Ijpelaar, ?	V	?	28-10-45

Totaal : 29 personen (22 vermeld op Verzamelbord
"Massagraf Surabaya")

*Niet vermeld op Verzamelbord "Massagraf Surabaya" (namen wel bekend bij de OGS)

*Mw. De Fluiter werd na de overval opgenomen in de CBZ en is later tijdens het vervoer door de Indonesiers naar Malang in de trein overleden. Onbekend is waar zij ligt begraven.

*Mw. Van der Veer is omgekomen bij de overval en schijnt in de tuin van een van de huizen naast het transport te zijn begraven (informatie van de OGS)

*Meisje Krans en Mw. Ijpelaar zijn door Mw. C. Itzig Heine-Croes direct na de hinderlaag opgeschreven.

*Mw. Elfring, dochter van de familie Elfring, zat in de truck voor IH naast de chauffeur. Vader en moeder zaten achterin.

Bij het begin van de beschieting is de dochter uit de truck gestapt om bij haar ouders achterin te gaan zitten. Bij het inklimmen van de truck doodgeschoten.

*Bron 5 : * doden : 2 vrouwen en kinderen in ontsnapte truck.
2 vrouwen en kinderen: afgemaakt na capitulatie convooi

" 9 : * doden : 1 vrouw en 2 kinderen

" 13 : * doden : 2.

** 2 leden Cremer familia (Bron : "Kind in Jappenkampen – Mw. Carla Vermeer-van Belkum).

*** Johnny hielp mee met verhuizen. Schijnt van achterklep truck te zijn gevallen na te zijn geraakt. Truck is doorgereden. Bron : Mw. Gerda C. Adeboi (USA). Zij is later met de moeder van Johnny Nog naar hem gezocht. Adeboi heeft toen de uitgebrande trucks nog gezien.

LIJST VAN OVERLEVENDEN

<u>Naam</u>	<u>Geslacht</u>	<u>Datum/Geboorte</u>	<u>Bron</u>
Bazendijk, ?	V	?	IH
Benjamín-Cameron, C.A.	V	?	Cam
Broek, U.L.U. Ten	V	?	IH
Broek, ? Ten	V	Moeder U.L.U.	IH
Brouwer, ?	V	?	IH *
Burghard-Outhuys, M.A.	V	20-6-15	Bur
Burghard, M.S.	V	04-9-39	Bur
Cameron – Tjaarda, P.A.M	V	?	Cam
Cameron-Snoek, H.A.	V		Cam
Creps, Zuster	V	?	IH
Eek, v.d. Bergh	V	?	IH
Elfring, ? (vader)	M	?	IH
Elfring, ? (moeder)	V	?	IH
Engelsman, ? (moeder)	V	?	IH
Engelsman, ? (dochter)	V	?	IH
Fluiter, de 3 kinderen van Mw.			*
De Fluiter-Jonker	V/M	?	IH
Francken-Zuidstra, F.K.	V	?	IH
Francken, H.J.M.	M	?	IH
Gerla, ?	V	?	IH *
Goor van – de Ruyter, Anneke	V	“jonge vrouw”	Bur
Jonker, ? (moeder GH en JL ?)	V	?	IH *
Jonker, 3 kinderen	V/M ?	?	IH *
Haag, Mieke	V	?	IH
Haag, Loesje	V	?	IH
Haan, de ? (moeder)	V	?	IH *
Haan, Anneke de (dochter)	V	?	IH *
Haas, de ?			
Harder, Kees	M	?	IH
Hartelust, van Wezel, Els	V	?	IH
Hattum, van (moeder Kees)	V	?	IH
Hattum, van Kees(?)	M	?	IH
Hooft, ?	V	?	IH *
Hoogeboom, ? (moeder)	V	?	IH
Hoogeboom, Gerda (dochter)	V	?	IH
Hoogeveen, ? (moeder)	V	?	IH
Hoogeveen, ? (dochter)	V	?	IH
Horsten, Pia (?) van Ch.Ch. ?	V ?	?	IH
Horsten, Harry	M	?	IH
Hunt, Wies	V	?	IH
Hunt, ? (moeder)	V	?	IH *
Hunt, ? (dochter)	V	?	IH *
Huydekooper, ? (moeder ?)	V ?	?	IH *
Huydekooper, Harmen	M	?	IH *

Ingelse, ? (moeder)	V	?	IH
Ingelse, ? (dochter)	V	?	IH
Itzig Heine-Croes, C	V	19-05-06	IH
Itzig Heine, H.	M	26-12-30	IH
Itzig Heine, E.D.	M	10-02-33	IH
Keller, M.E.	M	?	IH
Kelly, Loeki	V ?	?	IH
Kemp- Boer	V	?	Boer
Krab, ? (moeder)	V	?	IH
Krab, ? (dochters, hoeveel?)	V	?	IH
Krans, ?	V	?	IH
Krol, ?	V	?	IH
Maal (moeder)	V	?	Cam
Maal (dochterje)	V	?	Cam
Menalda-van Witsen (moeder)	V	?	IH
Menalda , 5 kinderen	V/M ?	?	IH
Mente, Maud	V	?	IH
Mijnlieff, ?	V	?	IH
Ormond, J.E. Van (Hansje)	M	?	IH/OGS *
Outhuys-Pyckevet, M.J.M.	V	15-03-85	Bur
Prins, ? (moeder Tonnie ?)	V	?	IH
Prins, Tonnie	V ?	?	IH *
Rijke-Hart, J.	V	08-10-92	Rijke/IH
Schafhuizen, Willy	M ?	?	IH
Schafhuizen, Liesje	V	?	IH
Scheemaker, (moeder)	V	?	IH
Scheemaker, 2 kinderen	V/M ?	?	IH
Schudel, P.G.	M	?	IH
Seyn, ? (moeder)	V	?	IH
Seyn, 3 kinderen	V/M ?	?	IH
Slager, ? (moeder)	V	?	IH
Slager, ? (zoon)	M	?	IH
Wickeren, Mej. Van	V	?	IH
Walraven, ?	V	?	IH

Totaal : 86 personen

NB

*opgenomen in CBZ, muv Mw. De Fluiter-Jonker (overleden) en jongen J.E. Van Ormond (overlevende) niet bekend wat er met hen is gebeurd.

*Bur – Burghard

*IH – Itzig Heine

* Menalda

*Bron 5 : overlevenden:

-5 vrouwen en kinderen, waarvan 1 vrouw gewond (1 ontsnapte truck)

- circa 20 vrouwen en kinderen, waarvan 5 gewond (2 ontsnapte trucks)
- circa 40 vrouwen en kinderen: door Sepoys 1 dag verdedigd in de huizen naast het convooi.
Gevangen genomen na de capitulatie: lot onbekend (3 Indiase soldaten, die hen hadden verdedigd zijn later vermoord).

*Bron 9 : overlevenden:

-3 vrouwen (gewond) en 2 kinderen (gewond)

*Bron 13 : overlevenden:

-15-20 vrouwen en kinderen, waarvan verschillende gewond.

Volgens bovenstaande gegevens is het aantal opstappers geweest :

- * doden 22 (namen op Massagraf Surabaya)
 64 (Massagraf Surabaya: onbekend)

 5 (Mw. Elfring, De Fluiter, Krans, Van der Veer, Ijpelaar
 3 (bron 5)
 2 (bron 5)
 2 (bron 9)
 2 (bron 13)

 100
- overlevenden : circa 86 (lijst IH)
 circa 20 (bron 5)
 circa 5 (bron 9)
 circa 15-20 (bron 13)

 circa 131
- *onbekend : circa 40 (bron 5)

NB: Mogelijke **dubbeltelling** tussen lijst IH en overlevenden van de verschillende bronnen.

Totaal opstappers :	*doden	100
	*overlevenden	circa 131
	*onbekenden	circa 40

	Totaal	circa 271

Bijlage E

LIJST VAN GESNEUVELDE- EN OVERLEVENDEN VAN DE 49ste INDIASE BRIGADE

a. <u>Gesneuvelde militairen</u> **	<u>Rang</u>	<u>Geboortedatum</u>	<u>Bron</u>
Chopra, D.N. *	Capt.	?	5
3	?	?	5 (vermoord na gevangenneming)
4	?	?	5 (driver & 3 escorts van Chopra)
1 ?	?	?	IH: chauffeur gewond en na capitulatie uit de truck gesleurd
1	?	?	IH: Indiase militair op 29/10 voor ogen afgemaakt.

b. Overlevende militairen

Gobal Ubale	Havildar (SGT) ?	5
Tek Chand	Subadar (Luit.) ?	5
1	?	13 (chaffeurs)
3	?	5 (chaffeurs)

* Devinder Nath Chopra 1EC/355 Royal Indian Artillery
 - “no known grave”
 - naam opgenomen op “Column 145, Kranji War Cemetery
 (23 km. Noord of Singapore)
 bron : Comm. War Graves Commission

** 7 Indiase Soldaten uit Register (Menteng Pulu) van G.W.G.C.
 Allen op 29 oktober 1945 overleden)
 Een van hen (Souar Rhan) op Menteng Pulu
 Ook op Menteng Pulu “unknown soldier” overleden 29-10-1945